

Qayta ishlashda va qo'llashda korxonalar faoliyati samaradorligini, ularning raqobatdoshligini oshirishi, muvoffaqiyat poydevorini yaratishga asos solishi mumkin. Buning uchun korporativ strategiyani qo'llab-quvvatlab turish uchun mo'ljallangan, korxonaning raqamli texnologiyalardan foydalangan holda ishlab chiqish lozim.

Mutaxassislarning fikricha raqamli texnologiyalar qo'llashning asosiy ustunliklari va mamlakatimiz korxonalari uchun dolzarbligi quyidagilar:

- zaxiralar darajasini 30-50 foizga kamaytirish;
- mahsulot harakatlanish vaqtini 25-45 foizga qisqartirish;
- takroriy ombor tashishlarini 1,5-2 marotaba qisqartirish;
- avtomobilda tashish xarajatlarini 7-20 foizga, temir yo'lda tashish xarajatlarini 5-12 foizga qisqartirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

Abdullaev M.K, "Peculiarities of enterprise development and use of information and communication technologies"

Scientific electronic journal of Economics and Innovative Technologies № May-June 2018

Umarov O.S. "Digital economy and its development trends" Scientific electronic journal of Economics and Innovative Technologies № May 3, 2018

Saatova L. "Ways of effective management of information and communication technologies in the innovative development of real sectors of the economy" Scientific electronic journal of Economics and Innovative Technologies №3 May-June 2018

O Belova, J Mikeš, M Sherkuziyev, N Sherkuziyeva. "An Analytical Inflexibility of Surfaces Attached Along a Curve to a Surface Regarding a Point and Plane". Results in Mathematics,76/2. Springer International Publishing, 2021/5.

5. Садинов А.З (ОАК) Чўқинди маҳсулотларни қайта ишлашда акт ёрдамида инновацион ривожланиш самардорлигини ошириш. 04.12.2020 й.,с.97-101. *Academic Research in Educational Sciences Volume 1 | ISSUE 3 | 2020 ISSN: 2181-1385 Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2020: 4.804 Academic Research, Uzbekistan 97 www.ares.uz. 04.12.2020 й.,с.97-101*

6. Садинов А.З. Чўқинди маҳсулотларини қайта ишлаш жараёнларини акт ёрдамида такомиллаштириш // Аграр тармоқда инновацион иқтисодий ривожлантириш масалалари мавзусидаги Халқоро конференция. Самарқанд, 2021 йил 25-26 март.

HUDUDLARNI RIVOJLANTIRISH VA "YASHIL IQTISODIYOT"NI SHAKLLANTIRISHNING EKOLOGIK MUAMMOLARI

A.A.Ilyosov, PhD, dotsent v.b.

S.S.Maxkamov, magistrant

J.O.No'manov, magistrant

Farg'ona Politexnika instituti

Mamlakatni barqaror iqtisodiy rivojlantirishning asosiy maqsadlaridan biri tabiat va uning boyliklarini nafaqat bugungi avlodga yetkazish, balki, kelgusi avlodga ham to'la-to'kis saqlagan holda yetkazishdan iborat. Barqaror iqtisodiy o'sishga to'liq erishish kundan-kunga muhim ahamiyat kasb etib bormoqda. Shu sababli hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishni va "yashil" iqtisodiyotga o'tish chora-tadbirlarini amalga oshirish hozirgi kunda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Jahon mamlakatlari va ular iqtisodiyotining samarali faoliyat yuritishi, hududlarning iqtisodiy faoliyati samaradorligi hozirgi kunimizda “yashil” iqtisodiyot tamoyillarini qo‘llagan holda mamlakatlar va ularning hududlarini barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish muammolari bilan chambarchas bo‘g‘liqdir.

Yashil iqtisodiyot deganda, aholining turmush darajasi yuqori bo‘lgan, tabiiy resurslardan hozirgi va kelajak avlodlar manfaati yo‘lidahamda mamlakatning xalqaro ekologik majburiyatlariga muvofiq ravishda ehtiyotkorva oqilona foydalanish nazarda tutilgan iqtisodiyot tushuniladi[1].

Mamlakatda yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida ishlab chiqarishni rivojlantirish yangi yo‘nalish bo‘lib hisoblanadi. O‘zbekistonda ushbu yo‘nalishga 2017-yildan keyin katta e‘tibor qaratila boshlandi. Mazkur yo‘nalishda huquqiy-me‘yoriy asoslar ham shakllantirib kelinmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni hamda 2017-yil 26-maydagi PQ 3012-sonli “2017-2021 yillarda qayta tiklanuvchi energetikani yanada rivojlantirish, iqtisodiyot tarmoqlari va ijtimoiy sohada energiya samaradorligini oshirish chora-tadbirlari dasturi to‘g‘risida”gi Qarori, 2019-yilning 30-oktabridagi PF-5863-sonli “2030-yilgacha bo‘lgan davrda O‘zbekiston Respublikasining atrof muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-oktabrdagi PQ-4477-sonli “O‘zbekiston Respublikasining 2019-2030 yillarda “yashil iqtisodiyot”ga o‘tish Strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi qarorlari ushbu “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan asosiy yo‘nalishlarni belgilashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur hujjatlarda yashil iqtisodiyotga o‘tish O‘zbekiston iqtisodiyotining strategik yo‘nalishlaridan biri ekanligi ta’kidlab o‘tilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2022-yil 28-yanvardagi “2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-60-son Farmoni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 1-maydagi “Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishni reyting baholash tizimini joriy etish to‘g‘risida”gi PQ-4702-son, 2019-yil 8-yanvardagi “Hududlarni kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo‘yicha sektorlar faoliyatini yanada takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-4102-son, 2017-yil 8-avgustdagi “Hududlarning jadal ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta’minlashga doir ustuvor chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-3182-son qarorlarida, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 23-avgustdagi “Hududlarni kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo‘yicha sektorlar faoliyati samaradorligini baholash tizimini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 536-son qarorida belgilangan vazifalardan kelib chiqib, Yangi O‘zbekiston Taraqqiyot strategiyasini amalga oshirish, milliy iqtisodiyotni rivojlantirish va makroiqtisodiy barqarorlikni ta’minlash, hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy kompleks rivojlantirish masalalari yuzasidan bir qator chora-tadbirlar belgilangan bo‘lib ular bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda.

“Yashil” iqtisodiyotni shakllantirish va uni barqaror rivojlantirish ham global miqyosda, ham O‘zbekiston uchun eng ustuvor vazifalardan biri bo‘lib hisoblanmoqda.

Chunki, barqaror rivojlanish konsepsiyasi insoniyat kelajagi uchun muhim manba bo'lib, u BMTning qaror va hujjatlarida o'z aksini topgan. "Yashil" iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish bugungi kunda barqaror rivojlanishning iqtisodiy-ekologik asosidir. Bugungi kunda beqaror tendensiyalarni bartaraf etish uchun 2015-yilda BMTning 2030-yilgacha bo'lgan davr uchun 17 ta "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish maqsadlarining o'ziga xos mezonlari ishlab chiqilgan.

"Yashil" iqtisodiyotga o'tishning jahon tajribasida "yashil" iqtisodiyot rivojlanishidagi quyidagi umumiy tendensiyalarini ko'rish mumkin:

- 2050-yilga borib sayyoramiz aholisi 9 milliardga yetadi;
- global iqlim o'zgarishi yuz beradi;
- energiya resurslari, xom-ashyo, oziq-ovqat mahsulotlari bahosi 40-50 % gacha oshadi va turli xil inqirozlar vujudga keladi;
- atrof-muhit ifloslanadi, yiliga 11 million gektar o'rmonlar kesiladi, ekotizimlar buziladi, tuproqning tabiiy unumdorligi pasayadi;
- ekologik qochoqlar vujudga keladi;
- ichimlik suv hajmi 60-70 % ga kamayadi;
- 2030-yilda sayyoramiz aholisining 47 % i ichimlik suvi yetishmasligidan azob chekadi;
- yer shari zaharli chiqindilarga to'lib-toshib, "ko'milib" qoladi[2].

Yuqoridagi tendensiyalardan yer yuzida yuzaga keldigan tabiiy o'zgarishlar, atrof-muhit muammolari, tabiiy iqlim sharoitlarining o'zgarishi, tabiiy resurslarning kamayib tobora tugab ketishi, tabiiy unumdorlikni pasayishini, aholining oziq-ovqatga bo'lgan ehtiyojlarini to'liq qondirilmasligi, ochlikning yuzaga kelishi, ichimlik suvi manbalarining yo'qolishi sababli, hozirda ham muammo bo'lib turgan ichimlik suvi yetishmasligi muammosi yanada kattalashib borayotganligini, ekinlarning rivojlanmasligi tufayli qishloq xo'jaligi mahsulotlarning yetishmovchiligini, hayvonot dunyosining qirilib ketayotganligini ko'rmoqdamiz.

Mamlakatimizda ham iqtisodiyotni rivojlantirish hamda O'zbekiston Respublikasida talab va taklif, ish bilan bandlik va ishsizlik, hududlarni barqaror rivojlantirish va shu kabi bir qator masalalarda muvozanatni saqlash uchun Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning PF-60-sonli "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston Taraqqiyot Strategiyasi" to'g'risidagi farmoni qabul qilindi. Ushbu farmonning III yo'nalishi "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" deb nomlangan va quyidagi maqsadlarni o'z ichiga olgan:

Iqtisodiyotni elektr energiyasi bilan uzluksiz ta'minlash hamda "Yashil iqtisodiyot" texnologiyalarini barcha sohalarga faol joriy etish, iqtisodiyotning energiya samaradorligini 20 foizga oshirish.

Hududlarni mutanosib rivojlantirish orqali hududiy iqtisodiyotni 1,4 — 1,6 baravarga oshirish.

Hududlarning muhandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilma tizimini hamda xizmat ko'rsatish va servis sohaslarini rivojlantirish[3].

Yuqoridagilardan ko'rinib turibdiki, mamlakatda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun hududlarni mutanosib tarzda rivojlantirish, mamlakatga investitsiyaarni kirib kelishini ta'minlash, mamlakatda "Yashil iqtisodiyot"ni

shakllantirish, rivojlantirish va “Yashil iqtisodiyot” texnologiyalarini barcha tarmoq va sohalarda foydalanish lozim. Shuningdek bizni oldimizda kutib turgan barcha tabiiy, iqtisodiy, ijtimoiy va shu kabi muammolarni bartaraf etish uchun oldindan chora-tadbirlar rejasini ishlab chiqish va ularni amaliyotda qo‘llash va shu bilan bir qatorda mamlakatlar “Yashil iqtisodiyot”ni joriy qilishi va uning barcha yutuqlaridan foydalanmog‘i darkor.

Shu bilan birga, “yashil iqtisodiyot” hududiy rivojlanishni, mintaqalar rivojlanishini, “yashil iqtisodiyot” tarmoqlarida yangi ish o‘rinlari yaratilishi orqali iqtisodiy salohiyatni yanada oshirishni rag‘batlantiradi.

“Yashil iqtisodiyot”ga o‘tish iqlim o‘zgarishini, foydali qazilma minerallarning yo‘qolib borishini va ichimlik suvi resurslarining yetishmovchiligi kabi global muammolar xavfini kamaytirishini hisobga olgan holda, butun jahon rivojlanishiga e‘tibor qaratadigan bo‘lsak, uning umumiylik xususiyati namoyon bo‘ladi, ya’ni, bugungi dunyo sivilizatsiyasi kuch to‘plagan, o‘z qudratining eng yuqori nuqtasiga yetgan paytda jahonning barcha davlatlari barqaror iqtisodiy rivojlanishda ekologik yo‘naltirilgan model tanlamas ekan, bugungi globallashuv sharoitida butun sayyoraning asta-sekin tanazzulga yuz tutishi va butunlay yo‘q bo‘lib ketish xavfi ham yuzaga keladi deyishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

Erkinov, D. Y., & Kadirov, U. B. R. (2023). YASHIL IQTISODIYOT VA UNING KELAJAKDAGI ISTIQBOLLARI. SCHOLAR, 1(13), 103-108.

Муминова, Э. (2023). “YASHIL” IQTISODIYOTGA O‘TISHNING XORIJIY TAJRIBALARI. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(S/2), 66-75.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining, PF-60-sonli, “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston Taraqqiyot Strategiyasi” to‘g‘risidagi farmoni.

ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА: ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ И ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА

К.И.Курпаяниди, проф.

А.Михайлов, студент

Н.Тургунов

Ферганский политехнический институт

На экономическое развитие мировой экономики большое влияние оказывают глобальные проблемы, связанные с нехваткой природных ресурсов и необходимостью их переработки. В Узбекистане реализуются комплексные меры, направленные на углубление структурных преобразований, модернизацию и диверсификацию базовых отраслей экономики и сбалансированное социально-экономическое развитие территорий. Изучение этой научной проблемы набрало обороты в 1960-1970-е годы. Реализация принципов, направленных на развитие экономики окружающей среды и экологической экономики, привела к появлению концепции «зеленой экономики».